

cational institutions by means of interactive methods of training is represented imperfectly. The use of interactive methods in training is of episodic character and largely depends on the personality of a teacher and his preference for particular methods in discipline teaching. Playing learning methods such as business games, case study method, situational method, "brainstorming", training method are aimed not only at fluent specialty mastering, but also contribute to the formation of social aspects of future managers of foreign economic activity, their personal and professional development. Group and individual active methods implementation into training will make it possible to form such personality traits of managers that will allow working successfully in highly competitive domestic and international markets.

Keywords: professional training of managers of foreign economic activity, manager of "new professionalism", modern pedagogic technologies, interactive methods of training, business role-play, case method, brainstorming, training method, disciplines of program and methodic cycle, discipline cycle.

УДК 371.134 (072)

ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ ТА НАВИЧОК ПЕДАГОГІЧНОЇ ІНТУЇЦІЇ ЯК СКЛАДОВОЇ ПЕРЦЕПТИВНОЇ ТЕХНІКИ У МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

І. І. КИРИЧОК, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя

E-mail: inn29757890@yandex.ru

В. Я. ТЕРЕЩЕНКО, викладач кафедри прикладної лінгвістики
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя

E-mail: twins-05@mail.ru

Анотація. Стаття присвячена проблемі формування вмінь та навичок педагогічної інтуїції як складової перцептивної техніки у майбутніх вчителів початкової школи. Значна увага авторів зосереджується на характеристиці понять «перцептивна техніка», «інтуїція», «педагогічна інтуїція». Розкрито окремі технологічні аспекти процесу розвитку педагогічної інтуїції, зокрема визначено основні форми розвитку вмінь та навичок педагогічної інтуїції у майбутніх вчителів під час вивчення курсів «Сучасні педагогічні технології» та «Основи педагогічної майстерності», серед яких: використання у педагогічному процесі інтерактивних методів навчання, методу портфоліо під час семінарських занять, використання тренінгового комплексу, спеціальні індивідуальні завдання, які виконують майбутні вчителі під час педагогічної практики в школі. Схарактеризовано основні форми розвитку вмінь та навичок педагогічної інтуїції майбутніх учителів початкової школи. Наведено результати виконання методик, які дали змогу виявити ставлення студентів до необхідності прояву інтуїції в професійній діяльності педагога; порівняти рівні інтуїтивних здібностей студентів на першому та останньому етапах навчання за фахом. Виконання педагогами різних вікових категорій методик під час експерименту уможливило здій-

© І. І. Киричок, В. Я. Терещенко, 2016

снення порівняльного аналізу щодо рівнів сформованості педагогічної інтуїції в учителів з різним педагогічним стажем.

Ключові слова: *вчитель-гуманіст, початкова школа, інтуїція, педагогічна інтуїція, перцептивна техніка.*

Актуальність (Introduction). На сучасному етапі проблема особистості учителя як суб'єкта педагогічної діяльності, педагогічно компетентного та здатного до саморозвитку, стала провідною в педагогічній науці. У педагога початкової школи повинні бути сформовані уміння глибоко проникати у внутрішню сутність учня, які ґрунтуються на широкому спектрі перцептивних здібностей. Оскільки педагог постійно вирішує певні професійні завдання, то інтуїція стає важливою професійною його якістю, яку потрібно розвивати. Розробка систематичної покрокової програми з майбутніми учителями дозволить розвивати у них здатності до пізнання, розуміння емоційного стану учнів, їх індивідуально-типологічних особистісних характеристик, ціннісного ставлення до школярів, добору тих методів та прийомів, які забезпечать вчителю оптимальну міжособистісну взаємодію у педагогічному процесі.

Аналіз літературних даних та публікацій (Analysis of recent researches and publications). Проблема творчої інтуїції, її ролі в педагогічному процесі та процесі наукового пізнання, духовного самовизначення особистості майбутнього вчителя, фізіологічні та психологічні механізми її дії стає все актуальнішою у наш час і починає привертати увагу психологів, філософів, медиків, педагогів. Природі, сутності інтуїції присвячені монографії сучасних дослідників О.П.Поліщук, І.М.Морозова, В.Г.Вербицького, С.І.Гришуніна та ін. Серед російських вчених проблемою інтуїції займалися також вчені В.Асмус, І.Бичко, М.Бунге, Е.Ільєнков, А.Кармін, Б.Кедров, П.Копнін, А.Новиков, В.Пушків, Я.Пономарьов та ін. У своїй монографії Т.Тюріна, ґрунтуючись на досягненнях сучасних учених (релігійних, езотеричних, філософських), досліджує феномен інтуїції як форми духовного пізнання, природу творчої інтуїції та її роль у пізнанні, духовному самопізнанні, професійній самореалізації, аналізує психологічні механізми інтуїтивного процесу, розкриває умови та шляхи розвитку інтуїтивних можливостей особистості. Проте недостатньо розробленими є питання виховання в майбутніх учителів початкової школи уміння обирати в своїй поведінці способи, які ґрунтуються на глибокому розумінні внутрішньої сутності школярів з метою здійснення індивідуального підходу.

Мета (Purpose). Необхідність розробки спеціальної системи роботи з особистістю майбутнього педагога початкової школи і обумовила вибір теми статті, головними завданнями якої є такі: з'ясувати сутність феномена «перцептивна техніка», «інтуїція», «педагогічна інтуїція», розкрити шляхи формування вмінь та навичок педагогічної інтуїції як складової перцептивної техніки у майбутніх вчителів.

Методи (Methods). Для реалізації програми дослідження використовувалися такі загальнонаукові методи: аналіз і узагальнення філософської, психологічної, педагогічної літератури з проблеми дослідження, навчальних програм і вузівської документації, методичних рекомендацій і навчальних посібників з психолого-педагогічних дисциплін; вивчення та теоретичне осмислення досвіду роботи педагогічних закладів і шкіл; синтез, індукція і дедукція, аналогія і моделювання, абстрагування і конкретизація, системний підхід, анкетування, тести.

Результати (Results). В.В. Федорчук розглядає поняття соціально-

перцептивної техніки як «уміння вчителя керувати власною увагою та увагою» [7, с. 72]. Ми пропонуємо розглядати перцептивну техніку вчителя як особливу систему вмінь, яка дає змогу проникати у внутрішній світ школяра, специфічну здатність, цілісне охоплення умов проблемної ситуації та її оптимальне розв'язання, уміння прогнозувати наслідки використання певних методів та прийомів, уміння керувати власною увагою та увагою. До основних компонентів перцептивної техніки, на наш погляд, належать такі складові:

- професійно спрямована педагогічна інтуїція;
- увага, уява, фантазія як фактори творчого вивільнення педагога;
- рефлексія як здатність оцінювали власну діяльність та бачити себе очима інших.

Сучасні вчені стверджують, що в кожній людині від народження закладає природою можливість інтуїтивного самопізнання. Проблема полягає лише в тому, що в одних людей інтуїція розвинута більше, а в інших менше.

Існують різні наукові підходи до визначення феномена «інтуїції».

Р. Грановська розглядає інтуїцію як ключову поняття проблеми творчості. Дослідниця вказує, що осяяння достатньо для споглядання істини, але недостатньо для того, щоб довести її іншим, необхідні певні докази. Для запуску інтуїтивного процесу необхідно мати великий обсяг попередньо накопичених знань, отже тривала і поглиблена робота в конкретній галузі виступає необхідною умовою інтуїтивного осяяння [8, с. 10].

А. Літвінова розглядає інтуїтивне пізнання як вищий прояв інтелектуальної єдності, оскільки в акті інтуїції розум одночасно і мислить, і осягає [4, с.137].

Педагогічна інтуїція як складова перцептивної техніки розглядається вченими як особлива якість педагога, яка характеризується специфічним чуттям, проблемним баченням, творчим уявленням, чіткою проникливістю, практичною мудрістю [1, с. 88].

Звертаючись до наукових джерел [1-6] щодо особливостей прояву інтуїції у педагогічній діяльності, можна зауважити, що вчені пов'язують її з творчістю, з конструктивною діяльністю вчителя, педагогічною імпровізацією та індивідуальним стилем педагогічної діяльності.

Характерними проявами педагогічної інтуїції, механізм дії якої в загальному вигляді запускається індивідуальним стилем діяльності вчителя, є:

- творчий стиль діяльності, який вбирає в себе всі складові як педагогічної діяльності, так і особистісні якості педагога, які виявляються в специфічному почерку та неповторній індивідуальності;
- педагогічне передбачення, яке складає основу конструктивної діяльності вчителя;
- педагогічна імпровізація, яка сприяє здійсненню задумів вчителя, під неухильним самоаналізом та самоконтролем [8, с. 92].

Згідно з новітніми дослідженнями у сфері нейрофізіологічних засад функціонування мозку людини, практично будь-яка його розумова діяльність пов'язана з роботою як усвідомлених (правокульових) психічних процесів. За творчі компоненти, інтуїтивний процес «відповідає» саме права півкуля.

Сучасна ж система освіти спрямована переважно на розвиток механізмів лівої півкулі, тобто раціонального, логічного мислення, аналітичного сприйняття дійсності.

Відвідуючи уроки та виховні заходи, які проводили студенти 4 курсу Ніжинського університету під час виробничої педагогічної практики в школі, нами

зроблено висновок про недостатній рівень розвитку в них вмінь перцептивної техніки, оскільки вони продемонстрували недостатній рівень розвитку вмінь проникати в внутрішній світ дитини, пояснювати матеріал та розуміти, наскільки він доступний для учнів, добирати форми та методи, які є оптимальними для певної ситуації з урахуванням індивідуально-типологічних особливостей молодших школярів.

З метою вивчення рівня сформованості педагогічної інтуїції у майбутніх вчителів спеціальності «Початкова освіта та англійська мова» Ніжинського державного університету нами було проведено експериментальне дослідження. На першому етапі було запропоновано анкету з метою визначення ставлення студентів до необхідності прояву інтуїції в професійній діяльності педагога. Анкетування проводилося в кількості 32 студентів. Нами було становлено, що більша половина студентів, а саме 80 % від загальної кількості, відповіли, що педагогічна інтуїція обов'язково повинна бути сформована в педагогів, так як це є вагомим фактором їх діяльності; 15 % опитуваних респондентів відповіли, що педагогічна інтуїція має бути в наявності в учителів, однак вони не мають чіткого бачення її необхідності; 5 % відповіли, що педагогічна інтуїція має місце в діяльності педагогічного працівника, однак вона не має значного впливу на її продуктивність.

Відповідно до поставленої мети експерименту були визначені наступні завдання: виявлення фактичних рівнів інтуїтивних здібностей студентів на першому році навчання, тобто на початковому етапі навчально-пізнавальної діяльності та визначення рівнів розвитку інтуїтивних здібностей студентів в процесі навчально-пізнавальної діяльності, тобто на наступних етапах навчання за фахом, а також порівняльний аналіз рівнів інтуїтивних здібностей педагогічних працівників з різним педагогічним стажем.

Педагогічний експеримент проводився в студентській групі на першому курсі навчання за спеціальністю «Початкова освіта та англійська мова» за кількістю 10 чоловік. Основним методом дослідження був рефлексивний опитувальник для визначення схильності до педагогічної інтуїції за А.С.Гільмановим.

Проведене дослідження дало можливість отримати рівень сформованості у випробовуваних за кількістю 10 чоловік схильностей до прояву педагогічної інтуїції. Нами встановлено, що 15 % студентів мають високий рівень розвитку педагогічної інтуїції, 60 % майбутніх вчителів властивий середній рівень прояву педагогічної інтуїції, а також значна кількість студентів (25%) має передумови до виникнення проблем, пов'язаних з нерозумінням педагогічної ситуації, її аналізом, прогнозуванням поведінки учасників педагогічного процесу, що свідчить про недостатню сформованість педагогічної інтуїції. При систематично організованій роботі в навчально-виховному процесі респонденти зможуть успішно сформулювати схильність до прояву педагогічної інтуїції своїй професійній діяльності.

Наступним етапом нашого дослідження було визначити рівень сформованості педагогічної інтуїції в середній категорії, тобто, серед студентів, котрі мають значну навчальну базу, практичну основу та початковий рівень професійної діяльності майбутнього педагога. Даними респондентами стали студенти магістратури факультету психології та соціальної роботи того ж університету.

Для визначення початкового рівня сформованості педагогічної інтуїції у студентів після проведеного аналізу та синтезу науково-методичної літератури

нами припущено, що педагогічна інтуїція включає в себе два компоненти: розвиток власне інтуїтивних вмінь та загальної структури розвитку педагогічної інтуїції в залежності від професійного досвіду та особистісних якостей, які набуваються з часом.

Тому для перевірки доцільності аналізу щодо виявлення схильності до педагогічної інтуїції ми досліджували один із зазначених компонентів педагогічної інтуїції, а саме, рівень сформованості власне особистих інтуїтивних вмінь студентів-магістрантів факультету психології та соціальної роботи за наступним опитувальником «Наскільки у Вас розвинена інтуїція?». Результати даного дослідження показали, що в 30% студентів-магістрантів розвинена інтуїція високого рівня (особистість володіє великою здібністю відчувати та вбачати в своїх діях та діях її оточуючих різні деталі та моменти, котрі потребують значної уваги, прогнозувати наслідки використання впливів).

Середній рівень сформованості інтуїції виявлено у 69 % опитуваних, а це свідчить про достатній рівень сформованості інтуїції, але вони не завжди повністю використовують свої інтуїтивні здібності. Студентів із низьким рівнем сформованості інтуїції – 1 %.

Наступним етапом нашої роботи була перевірка рівня схильності студентів-магістрантів факультету психології та соціальної роботи до педагогічної інтуїції за вже зазначеним опитувальником А.С.Гільманова.

Результати є такими: високий рівень сформованості педагогічної інтуїції продемонстрували 30% студентів, середній рівень – 65 % від загальної кількості, низький рівень – 5 %.

Порівняльний аналіз рівнів сформованості інтуїтивної сфери у студентів магістратури та студентів першого курсу дало змогу констатувати, що магістри продемонстрували переважно середні та високі показники сформованості інтуїтивної сфери та значно вищі показники, ніж студенти 1-го курсу. Це уможливило дійти висновку про те, що ця тенденція щодо ролі значного досвіду, який має місце в навчально-виховному процесі даних студентів, дійсно є актуальною.

Наступним етапом нашого експерименту було дослідження рівнів сформованості інтуїтивної сфери у вчителів з 5 та 15- річним стажем роботи за опитувальником А.С.Гільманова та опитувальником «Наскільки у Вас розвинена інтуїція?». Респондентами були педагогічні працівники м. Ніжина загальноосвітньої школи №17 (20 осіб) та №1 (17 осіб). Результати порівняльного аналізу дослідження рівнів сформованості інтуїтивної сфери у вчителів з 5 та 15- річним стажем роботи представлені у Рисунку 1. (Див. рис.1).

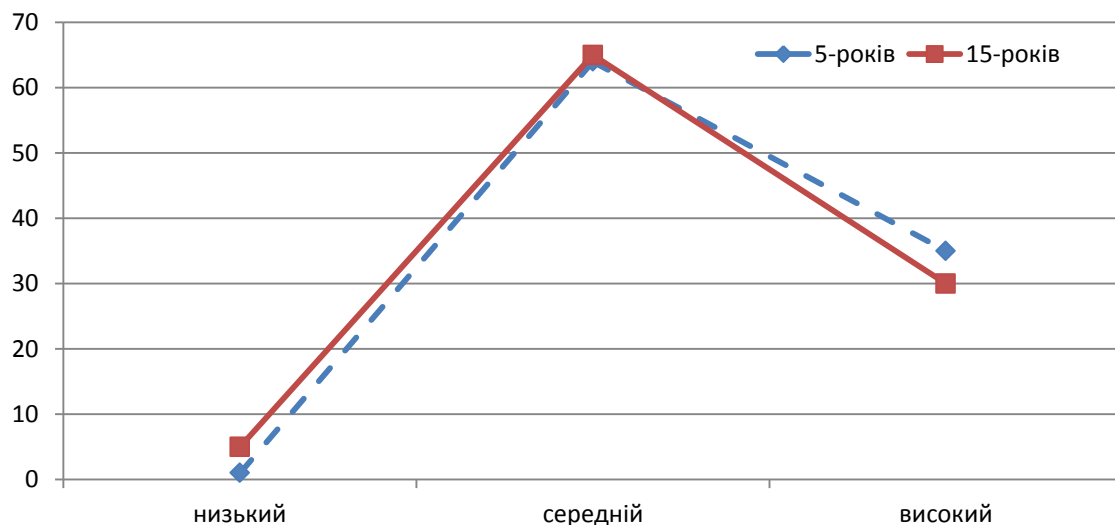

Рис. 1. Динаміка рівнів сформованості інтуїтивної сфери у педагогів з різним стажем педагогічної діяльності

Отже, як бачимо, для респондентів з більшим стажем педагогічної діяльності рівень сформованості інтуїтивної сфери був нижчим, ніж у педагогів з 5-річним стажем: відповідно високий рівень було зафіксовано у 30 % вчителів з 15-річним стажем та 35 % з 5-річним; низький рівень - у 5 % респондентів з 15-річним стажем та 1 % - з 5-річним стажем. Отже, досвід для цієї категорії респондентів не пов'язаний з формуванням педагогічної інтуїції. Результати проведено дослідження пояснюємо особливостями професійної діяльності вчителя, що неминуче пов'язано з професійною деформацією, а також тим, що з досвідом педагог більше покладається на вже сконструйовані способи дій попри новим, невідомим, які вимагають багато часу та зусиль.

Під час навчання в університеті спеціальна робота з формування навичок педагогічної інтуїції не здійснюється в майбутніх вчителів початкової школи, а в педагогічній діяльності досвід спілкування з учнями здебільшого забезпечує спонтанне формування таких вмій, тому потрібна спеціально створена програма, яка б була спрямована на розв'язання цих завдань. Саме таку програму було створено та апробовано впродовж багатьох років викладачами кафедри педагогіки в Ніжинському університеті імені Миколи Гоголя, яка реалізується під час викладання курсів «Сучасні педагогічні технології», «Основи педагогічної майстерності», спецкурсів «Іміджологія сучасного вчителя», «Актуальні проблеми педагогіки: теоретико-методологічні та технологічні засади професійно-педагогічної підготовки сучасного вчителя».

Доцільним вважаємо також розробку спецкурсу «Перцептивна техніка вчителя», який би систематизував знання майбутніх педагогів початкової школи з проблеми педагогічної інтуїції як складової перцептивної техніки та сприяв пробудженню внутрішньої потреби в інтуїтивному самопізнанні, активізації своїх інтуїтивних можливостей, допоміг молодій людині пізнати свою природу, духовні можливості, був спрямований на формування вмій та навичок проникнення у внутрішню сутність учня, аналізу та вирішення різноманітних професійних і життєвих ситуацій.

Основними формами розвитку вмій та навичок педагогічної інтуїції визначено наступні: використання у педагогічному процесі інтерактивних методів навчання, методу портфоліо під час семінарських занять, використання тренінгового комплексу «Сходінки успіху вчителя», спеціальні індивідуальні за-

вдання, які виконують майбутні вчителі під час педагогічної практики в школі, творчі проекти, курсові та дипломні роботи, присвячені проблемам педагогічної інтуїції.

Нами визначено умови, які забезпечують розвиток педагогічної інтуїції: впровадження в систему підготовки вчителя початкової школи завдань, які сприяють його пізнавальній самостійності; фундаментальна підготовка суб'єкта, глибоке знання проблеми; пошукові ситуації, стан проблемності; наявність у суб'єкта пошукової домінанти на основі напруження зусиль, безперервних спроб розв'язати проблему, що провокує осяяння; наявність феномена «підказки»; практика безмовності, несудження та медитації.

Включення майбутніх вчителів у ситуації, які моделюють їхню професійну діяльність, дає змогу осмислити педагогічну діяльність, усвідомити способи і шляхи свого майбутнього професійного становлення. Метод моделювання педагогічних ситуацій (кейс-метод) під час вивчення курсу «Основи педагогічної майстерності» закріплює установки, цінності, орієнтації майбутнього вчителя початкової школи, дає змогу відчувати рівень своїх професійних можливостей, удосконалювати їх. Ми пропонуємо не лише ситуації для аналізу, а й ті, які вже були проаналізовані самими студентами. Такий підхід дає змогу майбутнім вчителям ще до педагогічної практики сформулювати вміння оперативно приймати рішення, спрогнозувати можливі наслідки своїх дій та вчинків, налаштувати себе на діяльність, спілкування з учнями, адекватно оцінювати емоційний стан учнів та їх діяльність. Використання кейс-методу допомагає знизити студентам переживання за можливі помилки в педагогічному процесі.

Під час вивчення курсу також запроваджується інтерактивне навчання, в якому суттєво змінюється роль викладача та роль студента з метою оволодіння практичними діями та операціями професійної діяльності в реальних умовах дійсності. До відомих методів групової взаємодії, спрямованих на розвиток інтуїції, відносяться також методи «мозкового штурму», «синектики», ділових ігор тощо. Метод мозкової атаки як один із методів активного навчання використовує прийоми, що знижують самокритичність людини, підвищують упевненість у собі та сприяють пробудженню творчих процесів.

Ще одним прикладом групового розвитку творчих здібностей є ділові ігри. Саме дух ігрового змагання сприяє осяянню, активізує інтуїцію, що дозволяє знаходити оригінальні рішення.

Технологічні процеси в педагогічній діяльності вчителя сприяють розвитку здатності прогнозувати її результати, яка, у свою чергу, використовує механізм дії інтуїції.

При розробці та впровадженні навчальних курсів проводиться робота щодо модернізації традиційного навчання на основі інтенсифікації діяльності та демократизації відносин зі студентами. На лекціях застосовується пояснювально-ілюстративний та проблемний виклад матеріалу. Активно використовуються електронні засоби навчання.

Особлива увага приділяється таким технологічним процесам, як організація самостійної роботи, в тому числі, роботі в Інтернеті та складання графічних схем за допомогою комп'ютера, розробці та впровадженню індивідуальних навчально-дослідних завдань, інтерактивних та мультимедіа технологій. Оптимізації навчально-виховного процесу надає метод навчальне потрфоліо з використанням комп'ютерних технологій.

Наприклад, до курсу «Сучасні педагогічні технології» пропонується до потрфоліо включити все, що може стати свідченням зусиль, досягнень і про-

гресу в навчанні кожного студента за вимогами навчальної програми:

1. Малюнки, схеми, моделі певних технологій педагогічної діяльності, які розроблені за допомогою електронних засобів.
2. Розроблені власні технології з відеодемонстрацією, відеоуроки за запропонованими заздалегідь технологіями.
3. Власні презентації, де застосовується роздавальний матеріал, який допомагає візуально представити думки та ідеї виступаючого. Зокрема, добір відео фрагментів з метою оптимального аналізу педагогічних ситуацій.
4. Реферат та проект за темою та захист його на семінарі.
5. Випуск студентської газети за результатами проходження практики.
6. Банк копій статей, наукових праць за певною темою та їх рецензування.
7. Укладання завдання до певної теми з технології.

Різноманітні психотренінги (тренінги сенситивності, креативності тощо) сприяють подоланню стереотипів, стимулюють здатність переходити на інші, нові способи дій.

Тренінговий комплекс «Сходінки успіху вчителя», розроблений викладачами кафедри, спрямовано на розвиток умінь у майбутніх учителів початкової школи настроюватися на майбутню творчу педагогічну діяльність; аналізувати власну педагогічну діяльність; добирати ефективні способи та методи впливу на кожну особистість; передбачити та прогнозувати результати виховних впливів.

Висновки і перспективи (Conclusion). Отже, нами визначено сутність феномена перцептивної техніки, інтуїції, педагогічної інтуїції. Педагогічна інтуїція являє собою складне поняття, що має специфічну структуру, характеризується як несвідомий відбір педагогом найбільш ефективних та доцільних методів педагогічного впливу в ситуаціях нестачі інформації про сутність педагогічних явищ. Експериментальне дослідження рівнів сформованості педагогічної інтуїції у студентів першого курсу та магістрів факультету психології та соціальної роботи Ніжинського державного університету уможливило висновок про те, що на рівень сформованості педагогічної інтуїції впливає досвід, а створення спеціальної програми значно впливатиме на формування вищого рівня педагогічної інтуїції. Здійснення порівняльного аналізу щодо сформованості педагогічної інтуїції в різних вікових категоріях з метою визначення динаміки рівнів сформованості педагогічної інтуїції у майбутніх педагогів, а також у педагогів, котрі мають вже 5-річний досвід педагогічної діяльності, дало змогу встановити, що перші роки педагогічної діяльності характеризуються підвищенням рівня сформованості педагогічної інтуїції. Порівняльна характеристика рівнів сформованості педагогічної інтуїції у педагогічних працівників з 5-річним та 15-річним педагогічним стажем дало змогу визначити, що для цієї категорії респондентів досвід негативно впливає на рівень сформованості педагогічної інтуїції. Ми пояснюємо це особливостями педагогічної професії, яка пов'язана з професійною деформацією, яка пов'язана з негнучкістю мислення, прагненням учителя передавати школярам зразки готового досвіду як незаперечну істину, перевагою сконструйованим способам дій попри новим, невідомим, слабкими показниками творчого підходу, відсутністю інсайту, не підключенням інтуїтивного компонента в процесі вирішення педагогічних задач. Основними формами розвитку умінь та навичок педагогічної інтуїції визначено наступні: використання у педагогічному процесі інтерактивних методів навчан-

ня, мультимедіа технологій, кейс-методу та методу портфоліо під час семінарських занять, роботу в Інтернеті, розробку індивідуальних та навчально-дослідних завдань, використання спеціально розроблених міні-тренінгових комплексів, індивідуальні завдання, які виконують майбутні вчителі під час педагогічної практики в школі, творчі проекти. Комплекс різноманітних форм та методів, на наш погляд, забезпечить початковий етап формування навичок та вмінь педагогічної інтуїції у майбутніх вчителів початкової школи.

Список використаних джерел

1. Богданова І.М. Педагогічні інновації в системі підготовки вчителя: кінець ХХ – початок ХХІ ст.: Монографія. – Одеса: М.П.Черкасов, 2009. – 157 с.
2. Дэй Л.: Самоучитель по развитию интуиции / Пер. с англ. К.И. Алексеева. - М.: ООО "Издательство АСТ", 2000. - 208 с. - (Библиотека практической психологии).
3. Князева Е.Н., Курдюмов С.П. Интуиция как самодостраивание // Вопросы философии. - 1994. - №2. - С 110-111.
4. Литвинова А.Л. Роль интуиции в научном познании // Философия о предмете и субъекте научного познания / Под ред. Э.Ф. Караваева, Д.Н.Разеева. Санкт-Петербург: Санкт-Петербургское философское общество, 2002. - С.135-150.
5. Педагогічна майстерність: Підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.; За ред. І. А. Зязюна. — К.: Вища шк. , 1997. — 349 с.
6. Перцептивна техніка в діяльності вчителя: навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів / Укл. Кучерявець В.Г., Киричок І.І. – Ніжин: НДУ, 2014. - 334 с.
7. Психологический словарь / под. ред. В.П.Зинченко, Б.Г.Мещерякова. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Педагогика-Пресс, 1996. – 440 с.
8. Тюріна Т.Г. Феномен інтуїції: кн. для педагогів, психологів. – Тюріна Тамара Георгіївна . – вид. 2-е. – Львів: Сполум, 2007. – 120 с.
9. Федорчук В.В. Основи педагогічної майстерності: навч. пос. / Вікторія Вікторівна Федорчук. – Кам'янець-Подільський: Видавець Зволейко Д., 2008. – 140 с.
10. Филиппова Н.Н., Панфилов В.А. Интуиция как составляющая креатива // Креативная экономика. — 2007. — № 6 (6).— с. 12-19.

References

1. Bogdanova I.M. (2009). Pedagogichni innovatsii v sistemі pidgotovki vchitelya: kinets XX – pochatok XXI st.: Monografiya. [Pedagogical innovation in training teachers: the end of XX - beginning of XXI century]. Odessa: M.P.Cherkasov, 157.
2. Deil L. (2000). Samouchitel po razvitiju intuitsii / Per. Sangl.K.I. Aleksejeva. [Tutorial on the development of intuition]. Moscow: ООО «Izdatelstvo AST», 2008.
3. Knjyazeva E. N., Kurdjumov S.P. (1994). Intuisiija kak samodostraivanije // The problems of philosophy. [Intuition as samogotian]. №2, 110-111.
4. Litvinova A.L. (2002). Rol intuitsiji v nauchnom poznaniji // Filosofiya o predmete I subjekte nauchnogo poznanija [The role of intuition in scientific knowledge]. St. Petersburg: St. Petersburg Philosophical Society, 135-150.
5. Zyazuyn I.A., Kramuchchenko L.V., Krivonostain I. F.; I.A. Zyazuyn ed (1997). Pedagogichna majsternist [Pedagogical skills]. Kyiv: High School, 349.

6. Kutcherjyavets V.G., Kirichok I.I. (2014). *Pertseptivna tehnika v dijjalnosti vchitel'ja* [Perceptual technics in teaching]. Nizhyn: NDU, 334.
7. Zintchenko V.P., Mescherjyakova B.G. ed. (1996). *Psihologicheskij slovar* [Psychological dictionary]. 2nd edition, revised and updated. Moscow: Pedagogika-Press, 440.
8. Tjuyrina T.G. (2007). *Fenomen intujitsiji* [The phenomenon of intuition]. 2nd edition, Spolom, 120.
9. Fedortchuk V.V. (2008). *Osnovi pedagogicnoji majsternisti* [Basics of pedagogical skills]. Kamenets: Vidavets Zvoleiko D., 140.
10. Filippova N.N., Panfilov V.A. (2007). *Intuitsijja kak sostavl'jajustcha-ja kreativa // Creative economy*. [Intuition as a component of creativity]. № 6 (6), 12-19.

ФОРМИРОВАНИЕ УМЕНИЙ И НАВЫКОВ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ИНТУИЦИИ КАК СОСТАВЛЯЮЩЕЙ ПЕРЦЕПТИВНОЙ ТЕХНИКИ У БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ

И. И. Киричек, В. Я. Терещенко

Аннотация. *Статья посвящена проблеме формирования умений и навыков педагогической интуиции как составляющей перцептивной техники у будущих учителей начальной школы. Значительное внимание авторов сосредотачивается на характеристике понятий «перцептивная техника», «интуиция», «педагогическая интуиция». Раскрыты отдельные технологические аспекты процесса развития педагогической интуиции, в частности определены основные формы развития умений и навыков педагогической интуиции у будущих учителей при изучении курсов «Современные педагогические технологии» и «Основы педагогического мастерства», среди которых: использование в педагогическом процессе интерактивных методов обучения, метода портфолио во время семинарских занятий, использование тренингового комплекса, специальные индивидуальные задания, которые выполняют будущие учителя во время педагогической практики в школе. Охарактеризованы основные формы развития умений и навыков педагогической интуиции будущих учителей начальной школы. Приведены результаты выполнения методик, которые позволили выявить отношение студентов к необходимости проявления интуиции в профессиональной деятельности педагога; сравнить уровни интуитивных способностей студентов на первом и последнем этапах обучения по специальности. Выполнение педагогами разных возрастных категорий методик во время эксперимента сделало возможным осуществление сравнительного анализа уровней сформированности педагогической интуиции у учителей с различным педагогическим стажем.*

Ключевые слова: *учитель-гуманист, начальная школа, интуиция, педагогическая интуиция, перцептивная техника.*

THE FORMATION OF ABILITIES AND SKILLS OF PEDAGOGICAL INTUITION AS A COMPONENT OF PERCEPTIVE TECHNIQUE OF FUTURE ELEMENTARY SCHOOL TEACHERS

I. I. Kyrychok, V. Y. Tereshchenko

Abstract. *The article is devoted to the problem of skill formation of pedagogical intuition as a component of a perceptive technique of future elementary school teachers. Considerable attention is focused on the characterization of the*

concepts of «perceptive technique», «intuition», «pedagogical intuition». The article reveals some technological aspects of the process of development of pedagogical intuition, in particular, defines the basic forms of development of skills of pedagogical intuition of future teachers in the courses «Modern pedagogical technologies» and «Fundamentals of pedagogical skills», among which are: the usage of interactive methods of teaching in educational process, the method of portfolio during the seminars, the usage of the training complex, special individual tasks that future teachers will perform during pedagogical practice at school. The main forms of development of skills of pedagogical intuition of future elementary school teachers are determined. The results of the implementation of techniques allowed us to identify the ratio of students according to the necessity of the existence of intuition in professional activity of a teacher; to compare levels of intuitive abilities of students in the first and last stages of training in the specialty. Implementation by teachers of different age categories of methods during the experiment have made possible a comparative analysis of levels of development of pedagogical intuition of teachers with different teaching experience.

Key words: teacher, humanist, primary school, intuition, pedagogical intuition, perceptive technique.

УДК 373.013.42/091.2-053.6: 343.26

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА РОБОТА З МОЛОДДЮ У КОВЕЛЬСЬКІЙ ВИХОВНІЙ КОЛОНІЇ

Т. І. КОВАЛЬЧУК, кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри соціальної педагогіки та інформаційних технологій в освіті,
Національний університет біоресурсів і природокористування України

А. П. ТАРАСЮК, магістрант другого року навчання гуманітарно-педагогічного
факультету

Національний університет біоресурсів і природокористування України

E-mail: kovalchuk_tam@ukr.net

Анотація. У статті висвітлено сутність та зміст соціальної роботи з проблематики морально-психологічного клімату у середовищі засуджених, виявлення різних форм прояву поведінки (конфліктності, депресії, агресії, аутоагресії) та адаптації неповнолітніх до умов колонії, виявлення осіб з психічними порушеннями, підготовки до життя після звільнення з Ковельської виховної колонії. Розглянуто деякі аспекти процесу ресоціалізації засудженої молоді. Проаналізовано результати емпіричного дослідження основних чинників збільшення поінформованості вихованців з питань життя на волі та соціальної адаптації, допомоги в питаннях працевлаштування та проживання (на прикладі Ковельської виховної колонії).

Ключові слова: колонія, неповнолітні злочинці, дитяча безпритульність, конфліктність, депресія, агресія, аутоагресія, адаптація неповнолітніх, покарання, суїцид, соціально-педагогічна робота.